

JAPAN

Mitt möte med världens äldsta nu levande sushikock

Det här dokumentet redogör för en semester i Japan år 2004, som jag (Viktor) företog tillsammans med min mor. Det är baserat på innehållet i min lilla resedagbok. Det existerar för att jag ska kunna minnas resan på ett sammanhängande sätt även efter några år, och fungerar samtidigt som ett sätt att presentera helheten för vänner.

Berättelsen fokuserar på personliga detaljer i stil med hur vi åkte, vad vi åt, diverse anekdotvirke (exklusive mors erfarenheter på egen hand), språkliga observationer, saker jag lärde mig om möjligheterna för en animeturist, och dylikt. Det finns en del information om "kända" grejer, men det är antingen skrivet för oinsatta vänner eller för att det överraskade mig trots flera års informationshämtning. Om du till exempel vill veta vad Atombombsmuséet i Hiroshima eller Kenrokuen i Kanazawa innehåller så är det här fel dokument. Det finns massor av siter som redan sköter sådant, och inget går ändå upp mot att faktiskt åka.

Dokumentet ska helst läsas samtidigt som man bläddrar i det tillhörande digitala fotoalbumet. Dagarna som nämns i rubrikerna nedan och i albumet är både datum i juni och resans interna följd av dagar, tack vare att vi åkte den första juni, 2004.

Dag 1 - Tisdag

Centrala Småland (föräldrahemmet) till Tokyo. Några siffror: Tidig uppstigning för att ta tåget till Alvesta 06:28. Sedan tåg mot Malmö och ett tredje till Köpenhamns flygplats. 10:45 lyfte flygplanet mot London (Heathrow), framme 11:45. 13:40 lyfte det andra planet, mot Tokyo (Narita-flygplatsen). Reselektyr: Frank Herberts *Dune*, där personerna tillbringar den första delen med förberedelser för en lång resa till en främmande plats.

Den längre flygresan

Vi flög med British Airways, som översatte allt till japanska. Det var massor av *kudasai* (en artighetsfras, ungefär "var snäll och") i nödlägesinstruktionerna. Betydelsena blev väl ungefär som: "Det vore vänligt om du tog av dig eventuella högklackade skor innan du rutschar ner från nödutgångarna, eftersom du annars dödar några dussin människor genom att sänka deras flotte."

En japansk flygvärdinna var för kort för att kunna stänga ett "overhead compartment" framför oss (vilket visserligen berodde på att det var klumpigt inrett). Denna lilla lustighet var en karmisk återbetalning för att jag inte fått något riktigt säte-med-extra-benutrymme, fast eftersom jag satt vid ett fönster där flygplanet kropp smalnade av bakåt kunde jag faktiskt ha benen till vänster om stolen rakt framför mig, utan att blockera gången.

Jag flyger inte mycket, vilket gjorde mig lagom fascinerad av att varje passagerare fick en privat LCD-skärm med 18 kanaler, plus en extra kanal med information om flygningen. På extrakanalen såg man den planerade rutten (en båge som nådde det allra yttersta av ryska fastlandet) och diverse fakta, i två olika cykler: en med engelsk text och en med japansk. I den japanska versionen passerade vi nästan rakt över ゴテボルグ (*goteborugu*, alltså Göteborg, stavat *eetebori* av vår guidebok och *yotebori* av majoriteten av mina japanskalärare). Nattzonen visades dynamiskt på världskartan, som en sinuskurva mellan en ljus överdel (delen av världen som hade dag) och en mörkare tonad underdel (delen av världen som hade natt).

Förkylningen

Näsblod händer mig ibland, i perioder med kanske ett halvårs mellanrum. Jag undrar om tryckförändringarna bidrog den här gången, tillsammans med en kraftig förkylning som jag upptäckte på väg till Narita. Det fanns lyckligtvis en komisk dimension i näsblod mitt i immigrationskön, som jag ska försöka förklara: Det finns ett rykte om att det i det gamla Japan, i någon särskild grupp, inte var accepterat att visa sin kärlek på något konventionellt sätt i offentliga situationer. Så när man passerade sin älskade så kunde man bara bevisa sitt intresse på ett *hövligt* sätt genom att framkalla näsblod mentalt, som för att visa på enorm inre rörelse. Det är en av de tillgängliga förklaringarna till varför figurer i anime då och då får näsblod när de ser något upphetsande. Däri ligger också det roliga i att jag, som tycker om Japan, fick näsblod i kontakt med stället.

Under de första dagarna i landet var jag inte hungrig men sömrig, vilket gjorde att jag åt max två måltider om dagen och sov mycket. Detta berodde på förkylningen, som försvann omkring dag 5. Jag fick också nya näsblod vid diverse illa valda tillfällen, inklusive i en knivaffär. När jag gick ut därifrån (dålig reklam?) fick jag näsdukspaket av flera välvilliga japaner.

Dag 2 – Onsdag

Vi kom inte fram till Narita förrän 09:10 lokal tid (7 timmar före Sverige). Nästa anhalt efter tull och bagage var då Narita Express-tåget, som kostade ¥2.740 (~180 kr.) per person. I priset ingick att konduktören – ståtligt uniformerad – tippade på hatten åt oss när han skulle kontrollera biljetterna. Detta beteende visade sig vara endemiskt bland Japans tågpersonal. Senare under resan insåg vi att biljettkontrollanterna *och* dryckesförsäljarna rutinmässigt bugar när de kommer in i och när de lämnar vagnar.

Kalla drycker, som utropades på tåget, heter *tsumetai onomimono*, där det sista ordet är kul eftersom det är ett palindrom (likadant framlänges och baklänges) och det vördiga sättet att säga "drycker" (som annars bara heter *nomimono*). Varorna annonserades också med mångt *de gozaimasu* (en fras som i princip betyder "nu är jag artig"). (Jag noterar det därför att det var bland den första begripliga japanskan jag hörde i landet.)

En tavla i varje kortända av varje vagn fyllde i tågets färdväg med röda dioder. Destinationen blinkade gul. Från fönstren såg man tiotusentals små bostadshus i början, ofta inklämda hela vägen fram till järnvägsspåren. På glesare sträckor öppnades risfält. Det fanns reklamskyltar (färgglada eller kalligrafiska) lite överallt, en del med underlig engelska (till exempel "Hotel Richtime" och "Hotel H₂O"). Bland moderna hus med västerländska influenser fanns lika små byggnader i gammal japansk stil, några med slitna bladguldsKANJI på skyltar, eller utsmyckning på taken som berättade att byggnaderna var tempel. Det fanns också några pagoder i havet av förortsbebyggelse.

Vi såg flera underliga metallställningar utan tak som var något slags superkompakta parkeringshus, där bilarna stod så tätt att man måste ha hissat upp dem efter att förarna klivit ur. Massor av flervåningshusen hade terasserade, ofta sluttande sidor åt några håll. Jag undrar om man bygger så för att underlätta evakuering, eller kanske för att minska jordbävningsskada?

Tokyos gator

Tokyo Station (inte långt från kejsarliga palatset), 11:10 – en och annan japan i syne. Presentshoppar överallt, och skyltar till massor av olika utgångar. Vi valde Yaseu South Exit i hopp om att hitta till vårt hotell (Gimmond). Det lyckades också efter en medellång vandring genom gatorna. Vi behövde ingen hjälp utöver två kartor, trots att adressen var det kryptiska "1-6 Nihonbashi Odenma-cho Chuo-ku" istället för en gatuadress.

Få gator i Tokyo har namn. Bara några stora avenyer heter något, och några av dem går inte att korsa på marknivå. När det saknas övergångsställen får man ta sig ner en nivå, där man ofta stöter på en

mängd butiker, tysta och kyliga under gatorna. Ovanför stekte solen. Det är också stor variation på gatornas storlek. Man hittar lätt allting från flerfiliga monster med upphöjd motorväg ovanpå och tunnel under, till enfiliga gränder som är så trånga att de använder heldragna streck istället för trottoarer, om de alls tillåter att fotgängare går i bredd med bilar.

Staden är inte regelbundet konstruerad enligt ett rutnät, men ändå inte kaotisk. Cyklar är ganska vanliga, men har få egna fält i trafiken (det finns ett cykelfält vid många övergångsställen som ingen använder), så de samsas med de betydligt större mängderna fotgängare på trottoarerna. Motortrafiken var för det mesta civiliserad och förvånande otät (jämfört med t.ex. New Yorks).

Man såg massor av "salarymen", målmedvetna herrar i svart kostym (trots hettan). De flesta var antagligen ute för att få lunch, som såldes vid massor av *bentou*-stånd (*bentou* = "låd lunch", portabel mat, främst för miljonerna som pendlar). Gatorna i Tokyo var i allmänhet mycket rena och mycket blindanpassade. Särskilda plattor med upphöjda streck eller punkter fanns nersänkta i praktiskt taget varenda trottoar och stationsgolv.

Hotel Gimmond

12:10 var vi framme vid hotellet. Det tycks vara omöjligt att undvika hett vatten (i termos eller kokare) och *yukata* på japanska hotellrum. Långt senare, när vi kom till det sjabbigaste stället vi bodde på under hela resan (sista natten i Kyoto), fick vi både en tillbringare med isvatten och en vattenkokare tillhörande rummet. Koppar och tepåsar (eller te i pulverform, teceremonistilen), ingår, ibland med kex till. På Gimmond i Tokyo kom vattnet i termos, med både koppar och glas.

Glasen (en uppsättning till teet och en annan till tandborstning) var insvepta i plast som förkunnade att de steriliserats, och om man tog bort plasten (en oförsluten påse) fick man ett nytt glas med städningen senast nästa dag. *Yukata*, en enkel kimono för båda könen, fanns också överallt där vi bodde. Hotellversionen var en svalkande tunn badrock, alltid utan öglor för det medföljande midjebandet.

Gimmonds badrum var pyttesmå historier i ungefär ett jättestort stycke plast, som gjorde stol, handfat och badkar till en möbel. Jag hade inte plats att stå upp någonstans i det rummet, i synnerhet inte i själva badkaret. Jag lyckades flera gånger under resan överföra schamposkum till taket i olika duschutrymmen, genom att sträcka på mig oförsiktigt.

På hotellrummet fanns både en kristen bibel och ett ex. av *The Teaching of Buddha*. De flesta hotell saknade både och. Utsikten var tråkig trots att vi befann oss på sjätte våningen, och TV:n var sönder på ett ganska subtilt sätt, så vi gav oss ut och åt. I mitt (av förkylning försvagade) tillstånd lyckades jag inte avvärja att det första stället vi åt på blev Kumar Papa, en bra indisk restaurang i närheten.

Dag 3 - Torsdag

Oregelbunden sömn (jag väcktes mitt i natten av en brandbil; vi fick senare reda på att det låg en brandstation ett kvarter bort), med uppstigning runt 06:30. En hel del japaner på gatorna, inklusive några äkta *koukousei* (elever i japanernas direkta motsvarighet till amerikansk "senior high school", vilket är kul att se därför att mycket anime handlar om sådana).

Jag åt vätska till frukost på ett kafé efter vårt första äventyr i tunnelbanan. Vi lyckades avhandla tre stationer med hjälp av endast tre främmande medhjälpare; 1:1 är väl inte så illa? Tunnelbanan i staden heter *metoro* (alltså metro; tunnelbana mer allmänt heter *chikatetsu*) och är välanpassad till engelsktalande besökare. Mina förhoppningar att få uppleva riktig japansk passagerartäthet infriades tyvärr aldrig; det var bara vid något tillfälle som vi ens såg inknuffare med vita handskar redo. Stark ventilation överallt och punktliga, mycket frekventa tåg (varav några ganska high-tech).

En del av anledningen till svårbegripligheten är antagligen att JR (Japan Railway, privatiserat 1987, motsvarande svenska SJ) konkurrerar med stadens kommunala transportnät. Den kända Yamanote-linjen, som går i en evig cirkel runt stadskärnan, är till exempel en JR-linje. Det mesta annat är det inte, och vid alla avdelningar mellan företagen (samt vid ut- och ingångarna) finns automatiska spärrar (alla biljetter har magnetremsor), "fare adjustment"-maskiner för folk som inte betalat för det de kommit till, och oftast en bemannad kur som bland annat viftar förbi folk med JR-pass (som våra) på JR-linjer.

Privatägda linjer, enorma stationer, kryptiska biljettautomater och flera vitt skilda utgångar från varje station gör inte saken lättare. Vid ett tillfälle lyckades vi ta oss till rätt station men vi kom inte förbi spärrarna innan en vakt hjälpt oss med "fare adjustment", utan extra kostnad men också utan ett ord om *vad* vi gjort för fel.

Större delen av dagen gick åt till en busstur med företaget *Hato Basu* och guiden Nose Motoko (familjenamn först ("spelled like nose, but pronounced 'のせ'"), personligt namn sedan), som startade 9:00 och slutade 17:30. Busschauffören nickade och hälsade vid varje avstigning och påstigning.

Vad är English?

Fotoalbumet refererar ibland till "English" ungefär härifrån. Japanerna använder gärna engelska för att piffa upp saker och ting, inte minst typografiskt, men resultatet blir ofta lite underligt för folk som talar flytande engelska. De två språken är mycket olika, vilket många japaner tycks vara väldigt optimistiska om. På ställen som www.english.com samlar man tveksam engelska för dess humorvärde. Jag stötte på en del sådant under resan, inklusive en skylt som faktiskt finns på english.com ("Be careful of the bee", som var uppsatt i Shouseien i Kyoto).

Första stoppet: Tokyo Tower

En blygsam kopia av Eiffeltornet i centrala Tokyo. 333 meter högt (Eiffel + 33) och målat i vitt och rött för flygets skull. Vi åkte upp till det lägre av observationsplanen och spanade ut över Tokyo i en massa olika riktningar. Fuji (den kända, avhugget konformade vulkanen som ofta får symbolisera nationalandan) låg nästan rakt västerut, bakom mycket dimma, eller kanske snarare smog.

I Japan har fabriksarbetare ledigt längre över jul och nyår än andra former av arbetare, eftersom fabriker inte kan fungera utan full bemanning. Eftersom alla fabriker stänger under samma period har detta bieffekten att smogen vid Tokyos utkanter lättar över jul och nyår, och det är därför årets enda chans för någon att se Fuji från staden.

Andra stoppet: Happouen-trädgården

Här erfor vi terceremonin. Vi var 23 kunder (oborstade *gaijin*) med en kvinnlig ceremonimästare och simultantolkning från Nose-san, som stod i bakgrunden. Vi drillades i förväg så att alla skulle kunna säga "*Ohayou gozaimasu*" ("god morgon") i entrén och "*Kekkou desu*" som svar på ceremonimästarens fråga om hur teet smakade. Nose-san poängterade att *kekkou desu* kan betyda "nej tack" lika gärna som "det smakar bra", och därför skulle vi se till att le när vi sade det i kör, för att få fram den positiva betydelsen.

I ceremonin fick vi först två bitar supersött *okashi* (tilltugg) och sedan tjockt (trögflytande) grönt te i kalligrafiskt dekorerad skål, med skum. Beskt och jävligt buddhistiskt, men jag skulle gärna dricka det oftare.

Det hade varit betydligt roligare att testa om det inte varit för den stora mängden uppenbara turister i gänget, varav en man från Los Angeles som hörde fel och sade *ohayou gozaimasu* en andra gång som svar på ceremonimästarens *arigatou gozaimasu* ("tack så mycket"). Visst är det trevligt att

vara med på något som liknar en tecceremoni, men formen vi gjorde det i luktade jäktad kulturprostitution.

Tredje stoppet: Kejsrerliga palatset

Eller rättare sagt parken utanför. Själva palatset går bara att besöka den andra januari, då ungefär 70.000 japaner väller in med flaggor och *nippon-rop* (*nippon* är det lite starkare av de två vanliga sätten att säga Japan).

3 personer ur den kejsrerliga familjen (varav en ogift prinsessa) och ungefär 300 andra bodde under vårt besök i ett område hälften så stort som Central Park. De två gifta prinsarna bodde i andra parker, också centralt belägna i Tokyo, men mindre. I det avgränsade inre området finns förutom det kejsrerliga palatset också Edo-slottet, varifrån Tokugawa-shougunerna styrde landet. (När vi senare nådde Kyoto kom vi betydligt närmre två andra slott som användes av Tokugawa-shouguner och kejsare.)

Fjärde stoppet: Lunch i Chinzanso-trädgården

Turisterna delades upp i grupper om 6 som fick varsitt bord. Varje bord hade en kock som serverade en lång rad grillade småsaker på traditionellt japanskt vis. Jag lyckades förklara att jag inte var hungrig eftersom jag var sjuk, vilket Nose-san hörde. Vi snackade lite japanska (och lika mycket engelska) efter maten. Jag blev kallad 背が高い (ねー) och 上手 (vilket betyder "lång" respektive "skicklig"). Kul!

Nose-san berättade att en universitetskamrat till henne gift sig med en svensk man och fått sonen Anton! (Särskilt kul eftersom "Anton" går att skriva och uttala så gott som perfekt på japanska, vilket inte är vanligt men säkert medvetet.) Senare under sightseeingturen gav hon mig skraddarsydd tips om att man kan handla animegrejer i Akihabara och att Fuji TV:s högkvarter designats av en känd animeregissör.

Efter lunch vandrade vi i Chinzanso-trädgården ett tag, innan vi klev på bussen som körde genom regeringsdistriktet (förbi bland annat Diet-byggnaden, motsvarande Riksdagen) och genom Ginza.

Femte stoppet: Hinode-piren

Här klev vi på en färja som åkte norrut uppför Sumida-floden. Från färjan såg man bland annat skitiga prämar och hemlösas små bostäder i papp och blå presenning, nere vid de artificiella "stränderna". Tokyo har byggt sig en bra bit ut i viken. Redan den sista shougunen (innan den kejsrerliga restaureringen som skedde 1867) fyllde i en bit av viken för att bygga Odaiba, "batteriön", som skulle skydda palatset från västerländska kanonbåtar av det slag som tvingade landet att öppna sig för handel i mitten av 1800-talet. Annars en ganska ointressant båtresa, trots att vi hann passera under tretton broar.

Sjätte stoppet: Asakusa Kannon-templet

Ett lagom stort buddhistiskt tempel med en lång shoppinggata (Nakamise Shoutengai/Shopping Arcade) mellan den första (yttre) porten och den mellersta (inre, som föregick själva tempelgården). Färgglatt, mycket folk och väldigt rejäla byggnader. När vi sett färdigt på det förde bussen oss tillbaka till terminalen och vi sade adjö till Nose-san och resten av folket vi talat med under resan (varav en svenska, tre tvättakta amerikaner och en japanska som flyttat till Seattle i ung ålder).

Ghibliansträngningar

Resten av tredje juni gick åt till ett långdraget försök att skaffa biljetter till Ghiblimuséet i Mitaka-skogen, en bit utanför Tokyo. Jag hade misslyckats med att skaffa sådana biljetter innan avfärden (jag hittade inte ens någon möjlighet att köpa från Sverige – vi är kanske ingen jättemarknad – men främst

var jag inte ute i tid). En site som talade om hur man borde göra försäkrade att det var näst intill omöjligt att köpa inifrån landet. Men, i en broschyr som jag plockade åt mig på hotellet hittade vi ett erbjudande från Hato Basu, nämligen en tur till just Ghiblimuséet.

Fas 1: Innan vår heldagsresa runt i Tokyo ansökte vi om biljetter till en sådan tur vid Hato Basus disk, men de var inte öppna för sådan bokning innan 9:00, då vi försvann på bussen. Så vi försökte igen när vi kom tillbaka, men fick då beskedet att turen (¥6.000 per person) var inställd på grund av bristande intresse; antagligen var broschyren inte uppdaterad.

Fas 2: På ett tips från den ursäktande Hato Basu-personalen besökte vi ett Lawson. Lawson är en utbredd närbutikskedja i Japan (med mycket enportionsmat och snacks), och vi hade en yttring av kedjan längs vägen tillbaka till hotellet. Utmärkt tänkte vi när vi upptäckte det, och klev in. Tyvärr hade den lilla L-formade butikens tre personalmedlemmar sina engelskakunskaper ganska i botten. En fråga om “ジブリにきっぷ” producerade däremot svaret “チケット?” och en lång sejour framför en automat. (“Förklaring”: jag använde ett riktigt japanskt ord som betyder biljetter (*kippu*), men biljetter av just det här slaget heter inte så utan istället *chiketto*, en korruption av engelskans “ticket.”) Dyliga automater användes för biljetter till det mesta, tydligen inklusive *Roodo obu za ringu* (Lord of the Rings, manglat till japanska som de flesta engelska filmtitlar). Butikens fullständiga personal hjälpte oss, en och en, att medla med maskinen. I någon av de nedanstående faserna behövde en Lawson-tjej rentav ringa ett samtal med automatens inbyggda telefon för att kolla upp någon detalj.

Fas 3: Det tycktes finnas någon form av kvotering baserad på ursprung, och automaten erkände inte att man kunde komma från någon annan plats än Japan. Därför låtsades vi vara två personer från sektorn där Tokyo ligger.

Fas 4: Datum. Vi testade först den innevarande veckans lördag, eftersom vi skulle lämna Tokyo på söndagen och inte återkomma förrän vid resans slut. Den dagen var slutsåld för oss Kantou-bor. Även resans sista lördag (dagen innan återresan mot Sverige) var slutsåld. Vi fick pröva oss fram till fredagen den artonde, en dag då vi inte planerat att vara i Tokyo (eller någon annanstans heller egentligen) men där det fanns två biljetter till dagens första insläpp. Varje försök tog ett tag, då maskinen kommunicerade med sin centrala myndighet på en server någonstans (och gav flera förslag på andra tider).

Fas 5: Namn. Man behövde uppge gruppens ledares namn, och inga latinska bokstäver fanns att tillgå. Det gick inte ens att skriva med *katakana* trots att touchscreen-knapparna var *katakana*, så jag fick heta びくとる・えいくまん (*bikutoru eikuman*), en hyfsad imitation fast med fel teckenuppsättning (fel även inom japanska alltså; *katakana* är den ljudimiterande teckenuppsättningen).

Fas 6: Telefon. Vi hade tagit med oss en svensk mobiltelefon, som både personal i en Teliabutik och självaste Internet hade försäkrat oss skulle fungera, men den hittade inget nät ens i Tokyo. Vi försökte därför med hemmanumret till Sverige, men det var för långt för systemet. Så jag höll ställningarna i butiken medans mor gick till hotellet och hämtade en lapp med deras telefonnummer. Vi var redan bokade på samma hotell för resans sista natt, och hoppades förlänga den bokningen så att det skulle gå att nå oss där innan museidagen.

Fas 7: Efter ungefär 35 minuter på Lawson fick vi en lapp ur automaten som omvandlades till två biljetter och en obegriplig vägvisning i något slags fax vid kassan. Bara ¥1.000 per person! Vi bugade oss mycket djupt och tackade den självuppoffrande personalen.

Vi försökte nu boka in oss på Gimmond mellan den sjuttonde och nittonde juni, men då var det fullt, så telefonnumret vi angav skulle vara ganska opålitligt. När jag försökte förklara dilemmat förstod expediten först inte vad jag menade med *Jiburi* (Ghibli), så jag provade med *Mitaka no mori* (Mitakaskogen) och *Miyazaki* varpå han sken upp och sade “*Totoro!*”

Dag 4 - Fredag

Bufféfrukost på hotellet. Vi gick sedan till JTB, en resebyrå som folket på Gimmond pekat ut, och bokade ett annat hotell. Det var lyckosamt beläget nära stationen i stadsdelen Shinjuku, vilket gav goda transportmöjligheter till Ghibli.

Resten av dagen var kringströvande utan mycket till planering. Vi började med att åka till Akihabara Electric Town en bit norrut, där vi beundrade elektronikaffärer och de omgivande gatubasarnas med vanligare prylar. Det finns anvisningar i golvet på Akihabaras tågstation som visar hur man kommer till "Electric Town", på ungefär fem språk. Jag köpte Pocky (ett berömt japanskt godis, lite som salta pinnar fast med choklad istället för salt) och en *Ghost in the Shell*-figur i en slumpautomat som stod på ett i övrigt animeorelaterat ställe.

Det var lätt att hitta anime och manga. I boxhyllan i en vanlig DVD-affär såg jag till exempel *Legend of the Galactic Heroes* (en underlig tecknad filmatisering av en romanserie, där hälften av det enorma persongalleriet klär sig, uppför sig och heter som 1800-talets preussiska adel, fast i yttre rymden; en seriös serie trots detta) med hur många volymer som helst, men allt var såklart oöversatt.

En våning i en vanlig bokaffär var helt tillägnad manga. Allt som filmatiserats till aktuella TV-serier hade störst synlighet, men det fanns även *amekomi* (översatta amerikanska serier) i ett hörn och massor av klassiker (till exempel *Nausicaä* i en mycket större version än jag har hemma).

Mor köpte vykort med lätthet, av en man som visade sig ha besökt Sverige flera gånger och som var kunnig i Volvobilarnas säkerhet (vi såg bara ungefär 5 Volvobilar i landet; japaner kör smått och deras importlagar är hårda). Frimärken var svårare. Vi försökte på två olika Daily Yamazaki-*konbinis* ("convenience stores"). Det första försöket slutade i språkföribistring och expeditens tysta tittande åt ett annat håll tills den besegrade parten (vi) retirerade.

Andra gången gick det bättre, men precis som på Lawson kvällen innan behövdes butikens samtliga anställda för att utröna portot till Sverige. Vykorten mättes och räkneordet *mai* (ungefär som ordet "ark" på svenska, men man *måste* säga det efter varje nummer när man räknar frimärken och likformade ting, annars är man obegriplig) användes utan synlig eftertanke. Närbutikens chefer tycks ha en tendens till att vara manligare och äldre än sina unga kvinnliga kollegor, som står vid disken.

Vi åt lunch på ett litet heljapanskt ställe med skjuddörrar, där man bara hade jättegoda tjocka och sega nudlar med diverse annat i skålen (kort sagt ラーメン, som inte sällan stavas らーめん istället). Vi fick också ris, tydligen gratis och *antagligen* därför att jag överraskade med att kunna lite japanska.

Efter Akihabara försökte vi komma ut på Internet via Kinko's, en kedja som egentligen sysslar med kopiering och dylikt men som också hyrde ut fyra datorer. Ingen av Windowsdatorerna var ledig vid vårt första besök, så vi fortsatte till det gamla anrika varuhuset Mitsukoshi. I enlighet med den japanskdöpta "duscheffekten" började vi längst upp med hjälp av (bemannad!) hiss och tog oss ner med trapporna.

På taket fanns en anglofil trädgårdsaffär och en servering, där jag testade Pocari Sweat. "Sweat" (svett) i namnet är inte ett misstag; drycken är tänkt att precis ersätta de kemiska ämnen som kroppen förlorar när man svettas (se reklamen i fotoalbumet). Resten av varuhuset, en knivaffär och lite näsblod senare gick jag hem till hotellet, där jag prompt somnade. Under den senare kvällen fick mor bevittna fulla salarymen.

Dag 5 - Lördag

Jag vaknade 03:15. Resten av natten bestod av läsning och Pocky. Frukost på hotellet igen, denna gång med misosoppa och rått-ägg-plus-soja-över-ris från det japanska bordet, vars existens jag blivit medveten om för sent dagen innan.

Vi gjorde genast ett nytt försök med Kinko's. Det var framgångsrikt trots heljapanskt operativsystem och ett tangentbord byggt för japanska (med en alfabetsbytarknapp alldeles bredvid den

förminskade mellanslagsknappen – mycket irriterande). Vi skrev ut instruktioner om Ghiblimuséet på engelska, och kommunicerade lite med folket i Sverige. Jag och expediten kom väldigt överens om att ingen av oss visste hur man brände saker på CD, trots en pärm med skriftliga instruktioner.

En lång tunnelbaneresor till Shibuya följde. Det var en hel del folk där redan då, men det blev mycket värre i hemrusningstid senare. Vi kollade på Hachikou-statyn (som beskrivs i fotoalbumet) och jag filmade 18 sekunder av den berömda Shibuya 109-korsningen.

Kringströvande och shopping. Jag tillbringade ungefär en och en halv timme på det första riktigt *äkta* anime/manga-stället (som inte sålde annat), nämligen Mandarakes lokal i Shibuya, som påstås ha den enskilt största sammanhängande golvytan för sådana varor i världen. Det kan säkert stämma. Affären låg på det andra källarplanet, som nåddes direkt från gatan genom långa trappor inredda i dungeonstil med stroboskopisk belysning och massor av flyers till olika evenemang.

Mandarake säljer begagnade prylar, vilket i Japan är som nytt, fast billigare. Som ett exempel hittade jag image-CD:n (låtar inspirerade av förarbete eller manga, samt antagligen också bitar av det riktiga soundtracket) till *nästa* Ghibli-film, *Howl's Moving Castle*, som inte ens var gjord vid tillfället, men skivan fanns ändå begagnad. CD:n var fläckfri och komplett på alla sätt, likaså alla andra. Så gott som allting hade intakta *obi* (en underlig japansk papperssak som sitter runt kanten på skivfodral och böcker. De förkunnar ofta vilka andra produkter det finns till samma verk, och sparas tydligen av många japanska köpare).

Jag tog flera bilder innan personalen vågade upplysa mig om att man inte fick det, och köpte grejer för ungefär ¥12.000. Bland de mer exotiska sakerna jag inte köpte fanns en stor mängd figurvarianter av Rei från Evangelion (varav flera rejält porriga; det gjordes inga försök att dölja eller avskärma *hentai* utöver allmän genresortering), massor av urgamla jätterobotleksaker, en superstor Godzilla till salu, cosplaykostymer och allt annat. Man skulle kunna tillbringa massor av tid där om man (a) orkade dra ut fler artbooks och skivor för att kolla om man kände igen bilderna eller (b) kunde japanska.

Vi åt lunch på ett överstylat ställe med nominellt amerikanskt tema, där expediten förklarade att de allestädes närvarande röda trianglarna man såg med jämna mellanrum i höghusfönstren verkligen var nödutgångar. De som satt högt över marken tycktes vara förknippade med hoprullade stegar som fällt ut i nödlägen, men exakt hur det skulle gå till (fönstren var alltid rakt ovanför varandra) begrep jag inte.

Vi drev i fler affärer i Shibuya, bland annat Tokyu Hands där vi hittade salt- och pepparkar med kanji, ätpinnar med ställ och en japansk träsåg att ge till far. Vi var också inne på Tower Records, vars översta våning (Tower Books) var full av böcker på engelska (jag köpte en novellsamling av en känd japan; resans enda köp av "äkta" litteratur). På ett helt eget bord fanns en stor samling översatta svenska småbarnsböcker, utan uppenbar anledning.

När vi gick omkring i Shibuyas station i jakt på ett ställe där vi kunde ta ut våra JR-pass var stället knökat med folk, men när vi lyckats ta ut passen hittade vi lätt en vagn mot hotellet som hade massor av utrymme. Vi läste senare att en av de topp-10 bästsäljande böckerna vid tillfället var en guide till Tokyos tunnelbana, trots översiktskartor överallt.

Från och med denna dag var jag pigg nog att äta middag, vilken till en början bestod av en stor burk (50 cl) Calpis (uttalat som "kallpiss" och därmed en ökad English-dryck, i likhet med Pocari Sweat) ur en automat för ¥110. Helt OK smak och maximalt behändigt. Fler automater i Sverige skulle vara kul. Efter en del drivande hittade vi sedan ett trevligt matställe i en källare, där vi köpte varsin bräda sushi för ¥600 styck (~40 SEK). Wasabi var integrerad i sojasåsen. Alldeles förträffligt.

Artig shopping

Om man går in i eller rör sig tillräckligt nära en japansk affär hör man oundvikligen *irrashaimase* (med betydelsen "välkommen") från en eller flera av dess personalmedlemmar. När man beställer något, och när man betalar och går, eller ibland om man bara tittat tillräckligt länge, hör man också *arigatou gozaimasu* ("tack så mycket").

Effekten av detta går från mysigt, när en pytteliten gubbe eller tant bugar och välkomnar en till hans/hennes lilla bod ur regnet någonstans med diskret röst, eller när en uppklädd tjej på Mitsukoshis öppna kimonovåning väntar tålmodigt tills hon fått ögonkontakt, till absurt. Artighetsfraserna är ibland (om än förvånansvärt sällan) mekaniska.

Vid upptagna tider på dagen kunde man stiga in på ett matställe någonstans och höra närmaste anställd säga *irrashaimase*, varpå resten ekade samma ord allt längre bort från dörren, alltmer högröstat, ibland ända in i köket. I exempelvis skivaffärer och nere i Mandarake tillämpade personalen metoden att då och då säga *irrashaimase* på väg mellan disken och lagret (och på andra sträckor), åt ingen särskild kund.

När servitörer kommer fram och ställer ut saker på ens bord hör man ofta *shitsurei shimasu*, vilket bokstavligen betyder "nu gör jag något oartigt" men har funktionen hos "ursäkta". Samma fras används, lite mer begripligt, när personalen slinker förbi i trånga utrymmen. Däremot hör man nästan aldrig *konnichiwa* ("goddag"), *sayounara* ("adjö") eller liknande när man shoppar.

Automatiserade kösystem i Japan lägger till röstutropning där man i Sverige bara har elektroniska tavlor och kanske på sin höjd några toner som talar om att man bytt nummer. När det var nästa kunds tur på en stor japansk bank vi besökte kom flera automatiserade meningar ur högtalarsystemet, som började med att be om ursäkt för den långa väntetiden (detta system var faktiskt känsligt för väntetiden; frasen förlorade ett *taihen* ("förfärligt", som i förfärligt länge) när kön krympt) och som sedan räknade upp vilket nummer som var aktuellt och vid vilken kassa, komplett med *de gozaimasu*, alltihop med mild och glad kvinnostämma, *varenda gång det var en ny persons tur*. Jag tror att rösten dessutom tackade för valet av just den banken. Vilket litet helvete för personalen. Jag undrar om det beror mer på synskadade än på artighet? Artificiella upprop tycks vara mer regel än undantag iallafall.

Dag 6 – Söndag

Det började regna, vilket det skulle göra rätt så konsekvent i flera dagar, och därefter inkonsekvent ett tag till. Vi lämnade en del av vår shopping på Gimmond efter frukost där och tog ett *Shinkansen*-tåg till Odawara 10:23. *Shinkansen* är Japans legendariska snabbtåg, som finns av flera slag. Vi åkte gratis på alla utom *Nozomi*-sorten (som jag antar är den snabbaste; den åkte vi naturligtvis aldrig på).

I Odawara klev vi på ett tunnelbaneliknande lokaltåg till Hakone-Yumoto. Där lyckades vi efter många om och men hitta en buss till *Verde no mori* och B&B Pension Hakone, där vi skulle bo. Det var ett väldigt stort ställe utan många likheter med normal bed & breakfast. Det var dimmigt under dagens intressanta delar och regnet var tungt. Vi såg inte Fuji (trots att vi nu befann oss i trakten) och gick inte heller ut och vandrade i Hakones ångande vulkaniska bergstrakter. Däremot talade vi med en kille från Hong Kong.

B&B Pension hade ett inomhusbad uppdelat efter kön, som vi besökte. Det var riktig japansk stil: Ett omklädnings-/torkrum (trägolv, visserligen med en liten frottématta vid badrummets ingång, men ändå: *trägolv* i torkrummet) med hyllor fulla av korgar för kläder, och ett stort badrum där hälften av väggytan upptogs av tvättplatser, vardera med flera sorters flytande rengöringsmedel i jumboflaskor, dusch samt en pall och en balja i matchande plast. Badbassängen var rejäl och snyggt klinkrad, men det heta vattnet var dessvärre klorerat och jacuzzi-effekten ytterst artificiell. Ändå en trevlig form av avslappning.

Man tog av sig allt i omklädningsrummet, inklusive handduk och eventuell medtagen tvål; det fanns *många* arga skyltar på halvbra engelska om detta. Sedan öppnade man skjutdörren in till badrummet där man tvättade sig grundligt med dusch. Enligt mina observationer sitter japaner på pallen med ryggen *mot* väggen i tvättfasen. Därefter bad, sedan en ny dusch, och sedan torkning.

Från trädgården utanför vårt rum på B&B hördes då och då ljudet av en "deer chaser", ett bamburör vars ena ända långsamt fylls på med fallande vatten så att röret med jämna mellanrum dippar ner och tömmer ut vattnet på grund av dess vikt, för att sedan återvända upp och börja om. I uttömningen slår en ända emot en sten som åstadkommer ett karakteristiskt ihåligt popp-ljud i bambun. "Deer chasers" (*shishiodoshi*; de sägs delvis vara till för att skrämma hjortar och vildsvin) syns ofta i anime, där de understryker komiska poänger eller ger en känsla av traditionell hemtrevnad.

Japansk TV

TV:n på Gimmonds hotellrum fungerade ju inte. Det var inte fjärrkontrollens oläslighets fel; apparaten var sönder på något sätt. Men så inte i Hakone! Jag kollade in utbudet. Nyhetspresentatörer bugar sig gärna innan de säger något alls. Att säga *konnichiwa/konbanwa* (goddag resp. godkväll) fungerar som komplement eller alternativ för många.

Många reklamer och en del program var så bisarra som jag hoppades. Något som antagligen var ett matlagningsprogram hade till exempel huvudpersoner i starkt enfärgade helkroppstrikåer. När dessa inte täckte huvudet avslöjades en del underliga frisyrer, men personerna tycktes ändå konversera hur naturligt som helst.

Det är lätt att hitta anime på japansk TV. Det första programmet jag stötte på handlade om några snälla motorcykeltuffingar som åt frukt på finurliga sätt i något slags kamp mot en ond professor. Sådan barnanime var särskilt rolig att följa eftersom jag hängde med i intrigerna tack vare det simpla språket. Exempel på (för mig) kända anime jag såg på TV, utan att ens leta i tablåer eller kolla ofta: *One Piece*, *Inuyasha*, *Detective Conan*, *Nadia of the Mysterious Seas*, *Get Ride! AMDriver* (en fruktansvärt dålig serie), *Full Metal Alchemist* (avsnitt 36, första sändningen!) och *Card Captor Sakura*. Jag såg också massor av anime som jag inte kände igen, främst korta barnprogram som inte hamnar bland utländska fans.

Matäventyr

Lunch blev *soba*, en av Japans tre huvudsakliga former av nudlar. *Soba* äts varma eller kalla, med eller utan omgivande soppa. Vi hittade ett ställe där man satt på kuddar på tatamigolv vid låga bord, och där beställde vi *tempura soba*. Tempura (*tempura*) är specialfriterade grönsaker, fisk och skaldjur, i just det här fallet jätteräkor. Rätten är en pseudoportugisisk uppfinning, vars namn kommer från "tempora" (en abstinensdag då portugisiska missionärer i Japan på det sena 1500-talet åt fisk) eller "temperas" (en färgpalett). Det var tempura som dödade Tokugawa Ieyasu (en känd shougun) och språkintresserade kan notera att ten/tem i *tempura* skrivs med 天 ("himmel").

Det underliga var att de friterade sakerna serverades i nudelsoppa, inte bredvid. Det hade den avgjort osympatiska effekten att friteringsmaterialen löstes upp och blev allmänt sörjig i soppan, som överhuvudtaget inte var speciellt god. Detta var heller inte det enda stället där man serverade tempura på ett sådant oförklarligt sätt. Det är standard. Dessutom var servitrisen jäktad. Inte desto mindre medförde måltiden en del charm. Man tar av sig sina skor innan man går in på tatami-mattor, men mina stack ut uppemot en decimeter i skohyllan där alla andras passade med god marginal. En kvinna hörde mig försöka tala japanska med servitrisen och sade därför *konnichiwa* till mig (med en bugning i förbifarten) när hennes familj var på väg ut ur restaurangen. Hon såg glad ut när jag svarade *konnichiwa*. Det allestädes närvarande gröna teet lättade också upp.

Middagen var betydligt mer lyckad. Vi hittade ett ställe där man beställde små tallrikar av grillade saker och ting som alla vid bordet skulle dela på. Vi beställde bland annat *shiitake*-svamp, vaktelägg och *yakionigiri* (grillade ristrianglar). Väldigt trevligt på alla sätt. Några bord bort från oss satt en stor familj vars minsta flicka sov utspridd på sin sittkudde.

Dag 7 – Måndag

Juice och feta bakverk (allt som erbjöds, minus kaffe) till frukost på B&B, sedan ett par bussar till Odawara och *shinkansen* till Nagoya, därefter vanligt tåg till Takayama. Från tågen såg man vackra bergsvyer och plötsliga floder med stora skrovliga klippblock; typiskt *kami*-material där de stod och blommade mitt i forsarna (*kami* är naturgudar; allt som är imponerande kan anses vara *kami*, vare sig det är levande eller ej, mänskligt eller ej).

Vi köpte *bentou* på stationen i Nagoya. Jag valde en låda sushi som innehöll nio bitar inslagna i löv, plus skivad ingefära i påse, med träpinnar och en fjärdedel av något underligt mangaaktigt som man kunde samla. Gott fast lite torrt, vilket gjorde det tursamt att jag köpt en rejäl flaska kallt grönt te som måltidsdryck.

Takayama var ställets mest pittoreska stopp och den minsta staden vi stannade i någon längre tid. Den första dagen vandrade vi långa sträckor genom rustika japanska gator (skyddade av kulturbevaringslagar såklart) med en och annan skärande detalj såsom färgglad cocktailreklam, brandutrustning och (givetvis) dryckesautomater. Mor testade och avskydde en burk “あったか〜いコーヒー” (varmt kaffe, på aluminiumburk). Det fanns små helgedomar och jättestora festivalvagnsgarage lite överallt (någon festival fick vi dock aldrig uppleva under resan). Några moderniserade shoppinggator hade tak över trottoarerna; det behövdes. Vi gick på några museer.

Under långvarigt letande efter något som båda kunde gå med på passerade vi massor av potentiella middagsställen som var pyttesmå. Miniatyrföretag är fortfarande levande i Japan. Det lilla, lilla sushistället vid sidan av Avenyn i Göteborg är rymligt i jämförelse. Det vi slutligen valde ut genom att bara gå in slumpmässigt var just ett sushiställe, men större.

Enorma kommunikationssvårigheter utbröt. Vi lyckades komma fram till att det fanns sushiset (sådana man får på utländska sushirestauranger) och att det var önskvärt, samt att varken jag eller mor protesterade mot att få någon särskild sorts “pålägg”. Den största hållhaken var att jag inte kunde komma på något sätt att fråga hur stora möjligheterna var (det fanns massor av セット på menyn), eller ens hoppa över frågan och beställa något som kocken (d.v.s. mannen bakom disken) trodde skulle fungera. Till slut lyckades vi defaulta till ett 8-bitarsset (plus två riscylindrar i sjögräs) per person.

Vi satt vid en disk med två nivåer; en nivå närmast oss där vi hade ätpinnar, tekoppar, varma handdukar etc., och en upphöjd nivå (något under en decimeter högre skulle jag tro) närmast kocken, där råvarorna fanns i en glasanordning och så vidare. Maten förbereddes av kocken och placerades sedan på kanten av den höga nivån, direkt på diskens trä, helt utan tallrikar eller annat underlägg. Disken torkades efter varje kund. Vi tog våra bitar med pinnar, doppade i den perfekt avvägda mängden soja (räckte *precis*; proffsig!) och åt. Snabbt, praktiskt och på alla sätt bra.

Vi fick en stor mängd olika sorters sushi, så vi satt och försökte simultantolka vad vi åt i vår medhavda guidebok (「スウェーデン語です」 fick nyfikna veta (“Det är svenska”), och boken skickades runt), samtidigt som vi diskuterade skidåkning (en kille mindes Ingemar Stenmark; en klippa) och annat med personalen och de andra kunderna, vars engelska inte var så väldigt engelsk. När det bara var personalen kvar lyckades vi tala om våra åldrar och längder. Det var den första gången sedan Nose-san, och därmed den andra totalt, då någon japan direkt och uttryckligen kommenterat min längd, även om det redan varit en del i stil med *kiwotsukete* (“var försiktig”) som skämtsam hälsningsfras i små affärer, och ett *uwaa* (“wow”) i en hiss på Mitsukoshi.

Sushikocken sade att han var *gojuugosai* (femtiofem år gammal), alltså “five hundred and five” som han själv översatte det (han skämtade säkert – tror jag). Det blev en sådan där mytisk stämning där man nästan lyckades *umgås* med japaner i deras miljö. Våldigt trevlig kväll.

Mer anime på TV. Vi bodde på ett *minshuku*, ett litet ställe med ett fåtal rum i väldigt traditionell stil (ett *minshuku* är per definition ett privat hem som hyr ut rum åt resande). Tatami-mattor, pappersdörrar och allt. Vi sov på futoner (madrasser som rullas ut på golvet nattetid, ofta med ris i de tillhörande kuddarna).

Dag 8 – Tisdag

Vårt *minshukus* traditionella frukost hade följande moderna komponenter: En termos till tevattnet, ett stycke aluminiumfolie under ett magnoliablاد, och en blå kemisk sak som utgjorde bränsle till stekningen av diverse miso-tillsatser på magnoliabladet. Massor av små skålar med mer eller mindre främmande innehåll. Vi klarade det mesta utom tofun, som antagligen borde ha ätits tillsammans med något annat för att bli mer lätthanterlig.

Vi besökte en marknad vid en flod tidigt på morgonen och gick sedan i fler affärer och muséer (“folk art” och “lacquerware”). Mycket av maten på marknaden var naturligtvis helt obegriplig. Vi köpte välslaktade äpplen och fick smaka på något slags sjögräsblandning i jättehatt vatten, i varsin pytteliten engångs frigolitskål. Det smakade bland annat salt.

Under dagen fylldes gatorna då och då av elever från alla möjliga utbildningsnivåer, troligtvis på väg hem. En grupp seriösa japanska turister som undantagsmässigt bar regnkläder istället för paraplyer tog varsitt kort på allt, med jättestora kameror.

Jag tog ut pengar på ett postkontor, eftersom en japansk utbytesstudent i Sverige försäkrat att postkontor har större kompatibilitet med kreditkort än banker. Mycket riktigt stod där en rejäl maskin inomhus som erbjöd automatiserade engelska instruktioner (med brittiskt tal).

Lunchen blev västerländsk (jag böjde mig demokratiskt) i form av toast. Jag drack varm Calpis till. Calpis är tydligen yoghurtbaserad på något mysco sätt, och har funnits åtminstone sedan mitten av sjuttioalet, då företaget sponsrade en TV-serie med Miyazaki-inblandning (*3000 Leagues in Search of Mother*).

Efter lunch gav vi oss ut på en lång, illa kartlagd irrvandringstur mellan ett stort gäng shintou-helgedomar och buddhistiska tempel, som också förde oss genom diverse kyrkogårdar och en naturreserverad bergspark. Mycket vacker natur. Det hela var rätt så folktomt; det regnade fortfarande och få av japanernas korta semestrar tycktes sammanfalla med vår egen.

På väg ner från parken stod vi och dechiffrerade ett stycke av vår karta. En av människorna som körde förbi stannade mycket kort, och vi kände genast igen personen vid ratten som servitrisen från gårdagens sushiställe. Artiga, roade nickar.

Övergångsställena i Takayama hoar som fåglar istället för att ticka artificiellt som i Sverige. Andra platser har andra ljud. Ibland ser man visuella nedräknare: trianglar med röda streck som släcks i en sekvens för att tala om när det kommer att bli grönt nästa gång.

Vi duschade på vårt *minshuku* och passade på att bada. Det var en minimal variant av Hakones bad: ett litet rum med en dusch och ett badkar, standardutseendet för hem. Karet var täckt av en tvådelad lucka (som i *Totoro*, fast plast) för att behålla värmen. Vattnet byts inte mellan användarna. Bada gör man ju för att slappna av, inte för att bli ren...

Vi gav oss ut för att pröva den lokala *sansai*-matlagningen på en restaurang som rekommenderades av vår guidebok. Den var dock stängd, så vi tog ett ställe i närheten där jag åt ris och friterad *tonkatsu* med trögflytande misodopp och flera mystiska tilltugg, däribland något som verkligen såg ut som hjärnsubstans på en pinne och smakade ungefär likadant. En hel kanna gratis te! Trevligt. Inga ormbunksblad i maten, trots att sådana sades ingå i det lokala köket.

Dag 9 – Onsdag

Frukost på *minshukut*. Vi gick sedan direkt till stationen, där vi fick förklarat för oss att nästa verkligt användbara tåg gick två och en halv timme senare. Så jag rädade turistinformationscentret efter upplysningar om var man kunde köpa ett *shougi*-bräde, vilket jag också gjorde av en snäll gammal farbror i en leksaksaffär i centrum. Det är ett ganska enkelt magnetiskt bräde som går att spela såväl *shougi* (starkt påminnande om schack) som *igo* på. Jag frågade farbrorn om han råkade ha någon manual på engelska, och han svarade att någon sådan troligtvis inte fanns i staden.

Efter resan har jag lärt mig spela både *shougi* och *igo*. Det senare, också känt som bara *go*, är väldigt fascinerande. Med extremt få och enkla regler ger det upphov till fängslande komplexa situationer.

Tågen var långsamma och gjorde två byten på vägen till Kanazawa. Vi köpte lunch på vägen, i form av krämfyllda bullar och Natchan-apelsinlask. Från stationen i Kanazawa tog vi lokalbussen till vårt nya *minshukus* område.

Bussen fungerade ungefär som i Hakone: Man kliver på medelst den bakre ingången. Alldeles invid den finns en maskin som håller ut en lapp med en siffra. Siffran motsvarar stationen där man kliver på. Man tar sin lapp och sätter sig. Längst fram i bussen finns en stor tavla som visar, och hela tiden uppdaterar, kostnaden för att stiga av vid det kommande stoppet med varje given påstigningssiffra. Tavlan tillåter passagerarna att förbereda exakt växel inför avstigningen, som sker förbi chauffören genom bussens främre dörr, och man betalar ungefär i proportion till hur långt man åkt. För att motverka fusk drar den lilla biljettautomaten in sina lappar när påstigningsdörren stängs.

Apropå japanska bussar verkar det ofta vara så att de har få säten i mitten av bussen. Istället finns ett förstorat ståplatsområde där rusningstrafikens fotgängare får plats. Den ena sidan av området har ibland en inåtriktad soffa istället för individuella säten i färdriktningen, och det är denna soffa som innehåller bussens "priority seats", för handikappade, äldre, gravida och nyblivna mödrar med barn. Ikonen för gravida är densamma överallt: En könlös person i profil med uppsvälld mage, med streck som för uppmärksamhet till magen. Det hade varit en mycket sämre ikon i USA.

Det överlägset bästa med att bo på *minshuku* (och *ryokan*) är att man får använda sig av fraserna *ittekimasu* (bokstavligen "jag går och kommer tillbaka", med funktionen "hejdå") samt *tadaima* (ungefär "jag är tillbaka"), vilket förknippas med att verkligen vara hemma någonstans, eftersom fraserna oftast används av familjer (med motparterna *itterasshai* respektive *okaerinasai*, som användes på personalens initiativ under resan). Riktigt snygga traditionella rum också, och dessutom billigt.

På Yougetsu Cottage, där vi bodde i Kanazawa, behövde man gå förbi badrummets dörr, öppna en annan dörr, slå på varmvattenberedaren manuellt, duscha och sedan gå tillbaka och slå av varmvattenberedaren. På samma ställe försökte jag tända en gammal taklampa med innehavarkvinnans instruktioner, men jag råkade först få knappen i handen, eftersom den var en toppmodern sladdlös fjärrkontroll.

Första dagen i Kanazawa gick vi till ett bladguldsmuseum där engelskakompatibiliteten var begränsad. I det första rummet fick vi en guide som läste innantill ur en pärm med engelsk text. Texten hade dubbelt radavstånd, där svåra ljud "förtydligades" med *katakana* (fonetiska bokstäver som det går att bygga mycket få ljud med; det är omöjligt att simulera engelska på det viset).

I ett annat rum visade en kvinna hur man skär bladguld med pincett, liten kudde och välslipad trämanick. Mycket vackert, men hon envisades med att tala en väldig massa japanska (hon hade andra besökare samtidigt, och jag ville ju inte skylta med min okunnighet), tidvis med avbrott för lite engelska, i synnerhet mantrat "hando no touch – noo touch!" Hon överförde små kvadratcentimetrar bladguld till våra händer och instruerade oss att sudda ut dem med fingrarna. Mycket riktigt, ytan som följde handens textur perfekt löstes upp till osynliga fragment. Muséet bjöd också på te med bladguld i.

Den efterföljande middagsletningen var långvarig och hann degenerera till en *Catch-22*-lik surrealistvandring, vari vi möttes av en ensam man i kimono och rytmiskt klappande *geta* på en annars ödslig gata i traditionell stil. Det kändes som ett lösryckt stycke 1600-tal. Mor gav upp, och vi gick in på ett ställe som såg ut som att det skulle kunna vara en restaurang. Det visade sig istället vara en extremt nyöppnad krog vid namn *Maimai*, men den hade mat. Vi beställde bläckfisk respektive nudlar av de chica värdinnorna. Mina *udon*-nudlar var tjocka och sega (som de ska vara) och kom i en skål med ägg och något som liknade purjolök (måhända var det så kallad *purjolök*). Topp!

Vi hamnade bredvid en engelsktalande *kaishain* vars företag byggt maskiner åt Tetrapak. Han förklarade att japanerna var avundsjuka på amerikansk och europeisk livsstil, och prisade Kanazawas språkprogram för utlänningar som ville lära sig japanska. Han berättade också hur ett antal flyttgubbar burit in den enorma bardisken för bara någon dag sedan. Nu låg den utskjutande över en försänkning i golvet som gjorde att man satt på västerländskt vis, men det *såg ut som att* man satt i japansk stil med benen hopfällda under sig på något magiskt vis. De stående värdinnorna hade disken i bekväm serveringshöjd. Hela stället kändes underligt västerländskt, men såg inte ut att vara riktigt färdigt vid tillfället.

Dag 10 – Torsdag

Toast till frukost på ett väldigt slitet litet ställe med en pytteliten tant som enda personal. Denna dag strövade vi i Nishidaen (en liten park), Kenrokuen (en jättestor park) och Seisonkaku Villa (ett gammalt hus, rent ut sagt). Det var väldigt häftigt alltihop.

Vi drev sedan mot ett övertäckt shoppingområde, där jag kände igen *3000 Leagues in Search of Mothers* öppningslåt i högtalarsystemet (en klassisk proto-Ghibli-anime från 1976). Vi åt lunch i form av triangelmackor och saftpaket (med tillhörande *teleskoperande* sugrör, inte sådana där mesiga dragspelsflexibla saker som vi har hemma) på en bänk framför stadshuset. Jag shoppade på Animate, en utmärkt kedja som jag inte stött på i Tokyo, med massor av nyheter och gott om söt paraferalia (muggar, kuddar, kort, insignia, musmattor, plastfickor, figurer...).

Middagen blev intressant. Vi valde ut ett ställe med samma slumpmetod som kvällen innan. På den enda läsbara skylten stod det "*nabe*", vilket jag tror betyder "gryta". Det såg snyggt ut. Vi klev in och blev väl emottagna. Jag fick en beskrivning av *nabe* på japanska som lät som att man kokade flera olika fisksorter och grönsaker, med ris till. En äldre kvinna i personalen tillkallades samtidigt eftersom hon ansågs kunna ge en förklaring på engelska, men den engelska hon kunde var i princip "Fishu!" Vi accepterade.

Mor upprätthöll *gaijin*-traditionen när vi skulle lämna stengolvet där man kliver in och stiga upp på tatamigolvet. Hon tog på sig ett par *geta* i tron att de var inneskor till utlåning, men de var egentligen någons uteskor. Personalen gick till tyst attack och hjälpte henne att ta av dem. Vi visades till ett eget rum på övervåningen, vars centrala bord kopplades till en gasledning (med en typiskt malplacerad orange slang) så att det fick en inbyggd gasspis. På den placerades en stor täckt keramikgryta.

Personalen bestod av fyra kvinnor i olika åldrar. Den yngsta verkade vara något slags lärling och/eller ung familjemedlem. Hon kom bara in för att tacka (med maximalt djup sittande bugning i kimono; alla fyra hade kimono) och höra min patetiska japanska. Den näst yngsta lagade all vår mat genom att flytta den i olika faser från ett stort och överfullt fat till grytan. Vi spekulerade först i huruvida allt på fatet verkligen var till oss, men det var det, och dessutom tillkom ris i slutet.

Nästa kvinna (hon som "kunde" engelska) tycktes syfta till konversation, men vi nådde snabbt våra respektive kunskapsdjup på båda språken, så det blev inte så mycket kommunikation. Hon verkade försöka berömma mig och mor på väldigt överdrivna sätt. Hon "misstog" mor för att vara min flickvän ("Hon ser ju så ung ut", typ) och gissade att min längd var ynkliga 1,80 med mera.

Den äldsta kvinnan kikade in då och då för att kolla läget. Det enda tillfället då hon gick in i rummet var för att fråga oss om vi ville ha västerländska bestick istället. Det var den tredje gången vi fått den frågan, och således inte speciellt produktivt.

Vi glömde vår guidebok igen och kunde därför inte dechiffrera vad kocken sade på japanska om de många råvarorna. En fisksort som kokades kallades för *fugu*, men jag lyckades inte bli helt säker på att det verkligen var *ano kikenna sashimi*. Under vår vistelse i Japan läste vi i en tidning att man just uppfunnit ett sätt att odla *fugu* (en sorts blåsfisk) på ett sätt som gör att den inte innehåller det gift som avlivar ca. ett halvt dussin japaner om året (folk som skär upp fisken hemma och tror att de kan ta ut giftet lika säkert som licensierade *fugu*-kockar).

Efter massor av fisk, grönsaker och svamp, strax innan det avslutande riset, fick vi varsin rejäl kokad bit av något som kallas för *omochi*. Det såg ut som en mörk pastej, men jag fick inget begripligt svar när jag frågade om det var fisk eller grönsak eller något annat. Dess konsistens var det mest fruktansvärda jag någonsin erfarit, en riktigt cthuloid blandning av fast, mjukt och segt som tog en evighet att svälja. Jag lyckades knappt få ner min bit, men kväkte svagt "*Totemo*" (väldigt) som svar på frågan om det var "*Oishii*" (gott); det var inte smaken det var fel på (det fanns nästan ingen smak!).

Jag har sedan dess läst mig till att man antagligen borde äta *omochi* i mindre stycken med lämplig sås till, och att det kan grillas, serveras i löv och förbättras på andra sätt. Det är komprimerat kokat ris; man bankar på riset med stora hammare tills man har en seg massa. Ännu fler japaner dör av *omochi*-kvävning än av *fugu*-förgiftning varje år. Dussintals äldre hamnar på sjukhus, *hälften av dem i koma*, och myndigheterna uppmanar folk att tugga på mindre bitar! Fantastiskt.

Middagen kostade ¥4.800 per person, ett nytt rekord vid tillfället. Under skopåtagningen kommenterade hon som "kunde" engelska glatt kvällens gäster (specifikt oss och en stor grupp som ätit samtidigt): "*Gaijin bakkari!*" (bara utlänningar!), vilket hon verkade tycka var mycket lustigt.

Dag 11 – Fredag

Frukost på stationen i Kanazawa (det osentimentalt döpta "German Bakery"), tåg till Kyoto, och sushi-lunch efter väsklämning på vårt *ryokan* (traditionellt hotell; men inte alls så lyxigt som det många förknippar med ordet). Nytt regn. I regnet besökte vi Kinkakuji ("den gyllene paviljongen") och försökte shoppa på jättevaruhuset/kedjan Muji. Där fanns en hel del översatt manga på den engelska avdelningen.

Vårt *ryokan* var väldigt anpassat till västerlänningar. För en gångs skull passade ställets *surippaa* ("slippers", obligatoriska inneskor till utlåning) på fötterna (tillochmed den särskilda gummivarianten som man bytte till via toalettrumströskeln), men den mest imponerande featuren var ändå biblioteket. Här hade folk glömt eller lämnat diverse böcker, inklusive en del manga. Jag hittade *Ghost in the Shell* i tvåspråkig utgåva. Nästa dag frågade jag *ryokanets* innehavare var jag skulle kunna hitta ett exemplar av den att köpa. Jag fick bibliotekets exemplar gratis istället. やった!

Kvällsmat blev egenhändigt hopsvängda grejer från Mujis bottenvåning, med estersmakande saft. Den följande hösten kom Muji-designade grejer till Sverige, som trendig nyhet i de största Åhlens-affärerna.

Dag 12 – Lördag

Frukost på ett ställe med golftema men utan mat kvar. Vi tittade på ett gigantiskt närliggande tempel, Higashi-Honganji, och dess separata trädgårdsannex Shouseien. Man kunde gå in i Higashi-Honganji som var helt enormt och hade många bedjande japaner. Man stoppade först ner sina skor och paraply i olika plastpåsar på vägen in, och sedan bar man påsarna genom hela templet. En kul detalj därinne var eluttagen som fanns vid basen av de supertjocka gamla pelarna mellan det allmänna området och det

avgränsade inre området. När vi kom ut efter muséet (man använde rep tvinnade av de trognas hår för att bygga templet!) hade min paraplyplastpåse en halv decimeter vatten i botten.

Efter Shouseien fortsatte vi till Kiyomizudera, där vi först betalade vid fel ställe och fick en vandring inuti källarvåningen i ett litet tempel på området. Vandringsvägen var totalt mörklad (man tog sig fram med ett rep) sånär som på en spotlight mot en helig sten av något slag, som man passerade runt och som de flesta vidrörde. Sedan klev man ut där man kommit in. Vi fick aldrig reda på vad det var för någonting vi sett.

Haglande anakronismer: Kiyomizudera är ett över tusenårigt tempel med en helig källa, som mor drack ur via en kopp steriliserad på plats, av *UV-strålning* i en toppmodern apparat. I början av handlungsgatan där man kom ut från templet stod en tiggande munk i svart klädnad med enorm skålhatt. Han (hon?) bugade djupt med en mässad välsignelse för varje donation. Ett par meter bort stod en maskin i ett skyltfönster. Den paketerade heligt vatten i metallcylindrar med imponerande fart.

Vi gick vidare i området och spanade på kullerstensbeläggning och på en stor pagod som utgjorde resterna av ett buddhisttempel som faktiskt *inte* återuppbyggts. Bränder, bombningar, jordbävningar och ceremoniell förnyelse har annars en tendens att ersätta tempel och annat löpande.

Jag beställde *takogohan* (bläckfiskris enligt min gissning) på lunchrestaurangen, men det visade sig när jag fick maten att jag läst fel. Det stod inte "Takogohan" i menyn utan "Jakogohan", med ett J som såg ut som kanjit 丁 ungefär. Jag fick vad jag pekade på: Ris väl blandat med en stor mängd pyttesmå rosa fiskyngel. Samtliga hade tydliga svarta ögon. Jag åt alltihop, men blev ganska avtänd på japansk mat ett tag.

Ninomaru

Nästa stopp (efter det någorlunda kända Gion-distriktet) var Ninomaru-palatset, som ingår i den stora Nijo-borgens komplex, byggt av den första Tokugawa-shougunen (början av en dynasti av militära ledare som helt isolerade landet och styrde det i drygt 250 år). Vi fick informationen att den enda tillgängliga engelska hjälpen var en elektronisk dosa-och-hörsnäcka som fungerade enligt principen "se var du är på kartan och tryck på motsvarande knapp". Vi hyrde en sådan, men stötte sedan på en engelsktalande guide som påminde oroande mycket om Al Pacino, trots att han var japan. Vi skuggade honom och hans säkerligen betalade följe genom palatsets innanmäten.

Ninomaru har den berömda uppfinningen "näktergalsgolv", som man inte kan gå på utan att producera ett gnisslande läte som visade sig påminna mer om möss än om näktergalar. Detta var ett skydd mot ninjor och annat pack; man kunde inte komma in i palatsets centrala delar (markvägen) utan att gå över ett par meter av det speciella golvet.

Palatsets inre väggar och dörrar var dekorerade med kopior av de ursprungliga målningarna. Varje rum hade en uppsättning dörrar med stora röda rep. Bakom dessa satt livvakterna och väntade på att shougunen klappade händerna, så kunde de skutta ut och skiva rikets fiender. Två stora samlingar dockor i naturlig storlek visade dels den sista shougunens frånlämnande av makten framför daimyou 1867, och dels shougunen omgiven av kvinnliga tjänare i delen av palatset där han var den enda mannen med tillträde. Guiden beskrev att shougunen skaffade sig sängkamrater genom att låta sig bli bjuden på te. Resultatet fick stora finansiella bidrag. Väldigt "civiliserat."

Vi återgick till vår dosa-och-hörsnäcka när vi lämnade den stora sammanhängande palatsbyggnaden och kom ut i trädgården. Vädet var tyvärr i fluxtillstånd. En japansk kvinna bakom oss i en tillfällig kö genom trädgården kommenterade högt min längd och frågade mig om den på japanska, tydligen inte öppen för möjligheten att jag kanske inte skulle förstå.

Resten av dagen

Vi shoppade lite efter Ninomaru. När jag var på spaning efter ett animerelat ställe hittade jag en skylt på vilken manga nämndes. Stället som skylten satt på hette också "Komikku eesu" (Comic Ace, alltså), så jag klev in. Mina tydligt bristfälliga kanjikunskaper hade svikit mig. Affären var inte ett ställe där man kunde handla något ("Kau wa ikemasen!"), bara ett kommersiellt "bibliotek" med massor av manga. Att läsa där i en halvtimme kostade ¥190, men dels behövde man vara medlem och dels var jag analfabet, så jag antog inte erbjudandet. Jag frågade killen vid disken om det fanns någon vanlig affär, till exempel ett Animate, i närheten. En kvinnlig anställd fick då ett fnitteranfall och smög ur sikte, men jag lyckades följa instruktionerna jag fick och hittade ett Animate mitt inne i ett "shoutengai" (en serie övertäckta gator drällande av affärer).

Animate-affären stängde snart eftersom det var sen lördag. Mor var någon annanstans och vi hade avtalat möte vid Animate, så jag utforskade området. Bredvid Animate (förbi en mycket lång rad figurautomater som Animates personal höll på att rulla in) låg en mangaaffär vid namn Melon Books. Den hade gott om besökare av båda könen, men visade sig innehålla porr, antagligen uteslutande. Jag stack innan jag fick syn på några tentakler.

Vi åt middag på ett seafood-ställe med en gigantisk upplyst krabba fastsatt vertikalt mot fasaden. Killen som tog emot i lobbyn (levande krabbor i akvarium och allt) poserade genast bredvid mig för en arbetskamrat. Han undrade om alla svenskar var lika långa. Hade han trott mig om jag sagt att det var så?

Vi blev visade via hissen till ett 6-tatami-rum på sjätte våningen. Det var fritt luftflöde till grannarnas rum över väggarna, men ingen insyn. Vi fick ryggstöd inburna till våra sittkuddar och blev tillsagda att trycka på en knapp vid dörren när vi var redo att beställa. Rummet stängdes. Ganska mysigt, men man behövde resa sig för att trycka på knappen.

Varma och fuktiga handdukar är standard på japanska restauranger, även om många fuskar med en enkel våtservett istället. På dagens middagsställe fick vi inte färre än 3 olika handdukar per person eftersom det var en skaldjursrestaurang (trots att jag åt krabbsushi). Den sista handduken kom med en skiva citron.

Dag 13 – Söndag

Vi började med äggtoast på UCC, ett kafé. Vi försökte sedan gå längs en berömd promenadväg, "Filosofens promenad", som skulle börja vid Nanzenji-templet, men vi gick vilse och började vid Eikando-templet istället. Filosofens promenad är två och en halv kilometer vid en kanal med vacker stadsnatur, löpande nära Kyotos östra berg. Vi var inte de enda turisterna. En automat längs vägen sålde Häagen-Dazs-glass till oss.

Vi tog oss därefter till Ginkakuji, där "gin" betyder silver; i övrigt är ordet detsamma som Kinkakuji vars "kin" betyder guld. "Den silverne paviljongen" alltså, och det var Kinkakujis skapares sonson som lät bygga Ginkakuji. Den var dock inte silverklädd, det kom visst ett krig emellan innan den blev klar. Snygg, inte desto mindre.

Jag köpte en t-shirt i det anslutna shoppingområdet, och när jag ändå skulle köpa något tog vi dessutom en sorts godis (antar jag att det var) som vi undrat över ett tag. Det var fyllda, vikta trianglar av något som såg ut som grön marsipan, men det visade sig vara sjögräs-baserat, och fyllningen gick inte att begripa.

Vi försökte sedan hitta till Daitokujis zenbuddhistiska stenträdgårdar, men bussen som vi trodde var rätt stannade istället i ett stort terminalkomplex (ändstation) med tre underjordiska våningar. Man fick inte kliva på bussar där, och den enda hiss vi hittade visade sig enbart gå nedåt, till de andra två våningarna. Så vi tog trapporna uppåt och fann ett integrerat köpcentrum, med lunch på "Italian Tomato". Efter det lyckades vi ta oss till Daitokuji där vi avnjöt lite äkta karg religiös symbolik.

Jag tror att det var vid ett av Daitokujis tempel som jag såg en stor behållare med olika lappinkast för olika blodtyper. Man skulle skriva sitt namn för att tas upp i munkarnas böner. Tron på att blodtyper (och då menar jag verkligen de medicinska typerna: 0, A o.s.v.) har med personligheten att göra är mycket utbredd i Japan, men det är ändå fascinerande att ett bönesystem skulle baseras på saken. Det fanns lyckligtvis ett inkast för okänd typ! Efter buddhismen och före maten blev det Internet.

Dag 14 – Måndag

Först till Imperial Household Agency där vi ansökte om tillstånd att besöka det kejsrerliga palatset, vilket gjordes med passundersökning och bara för en specifik tidpunkt. Innan inträdet åt vi frukost på ett kedjeställe i närheten som fungerade enligt principen att man köpte en biljett ur en av ställets ungefär 3 automater, med en knapp per rätt, och sedan gav man automatens biljett till mannen bakom den långa U-formade disken och tog en sittplats, varpå mat producerades.

En fatal svaghet i automatsystemet uppenbarade sig när frukostmenyn vi skaffade biljetter till visade sig vara slutsåld. Automaterna var alltså inte centralstyrda. Vi fick tillbaka pengarna manuellt och försökte igen. Jag valde starkt kryddat fläsk-med-ris denna gång, vilket gick bra, men det verkade bara finnas vatten att dricka. Underligt ställe.

Det kejsrerliga palatsets engelska guide var på semester med en japansk ersättare. Vi var förvarnade om det, och hade turen att hamna med ett gäng *gaijin* som inkluderade en son som kunde ganska bra japanska, som besökt palatset förut och som nu var där med sin familj. Han samtalade med den japanska guiden och konstruerade en tur på engelska för resten av oss.

Man kom tyvärr inte särskilt nära de inre delarna, där man kröner kejsare och dylikt, men utsidan var naturligtvis vacker. Vi fick bland annat veta att motivet inuti cirkelarna som avslutar traditionella tak (jag kommer inte på någon bättre formulering; kolla i fotoalbumet så förstår du) är specifikt för varje anläggning. Olika tempel har diverse olika heraldiska emblem i cirkelarna. Den kejsrerliga familjen har en stiliserad krysanthemumblomma.

Nara

Efter det kejsrerliga palatset utförde vi en välkoreograferad transportkupp. Vi satte oss på ett JR-tåg till Nara, en av Japans äldsta städer (huvudstad mellan 710 och 784), kollade på världens största träbyggnad där, och åkte tillbaka till Kyoto senare samma dag. Jag testade ännu en English-dryck, nämligen Amino Supli (gissningsvis uttalat som om det stått "supply"), antagligen med samma sorts "vetenskapliga" koncept som det bakom Pocari Sweat. Till det: pocky!

Nara har en stor mängd kringströvande hjortar som varnar trafikanter vid övergångsställ genom att vänta ett tag innan de går över. De låter sig bli bortskämda av den strida turistströmmen. Vi passerade åtskilliga på väg till en gammal pagod, en trevlig omväg mellan turistbyrå och det huvudsakliga målet. Världens största träbyggnad var betydligt större förr i tiden, men det var jobbigt att bygga om den i originalets storlek varenda gång den brann, så man ekonomiserade. Den sägs dock fortfarande vara störst, och det är lätt att tro på. Byggnaden heter Toudaiji (東大寺, "stora östra templet") och är ett gammalt buddhistiskt tempel. På väg ut från den passerade man en mängd kommersiella operationer; man kunde till exempel betala för att få skriva sitt namn på en tegelpanna som någon dag skulle ersätta en existerande på templet. Det var vid ett av stånden där som jag hörde en livs levande japansk tjej ropa "Kawaii!" angående en nyckelringssouvenir, vilket ger mig en del status i utvalda små cirklar av animefans.

I Nara gjorde vi ett av våra mera vågade försök att komma över dekorativ kalligrafi för mors räkning. Vi stötte på en kalligrafi-affär, men den sålde (som vanligt) mest penslar, bläck och papper, snarare än snygga tecken som ovetande *gaijin* vill hänga på väggarna. Vi råkade utlösa en hel del artighet i innehavaren, som satte sig och ringde någon för att ta reda på om det fanns ett ställe i staden

som hade vad vi behövde, men icke. Det stod en prydnadsluk pappersruta uppställd på en hylla i affären, och den hade snygga kanji, så jag frågade på mors anmodan vad den kostade. Jag fick svaret att den var ett slags logotyp; några av dess många kanji var helt enkelt affärens namn.

Vi såg ett Kentucky Fried Chicken i trakten av stationen när vi kom till Nara, och jag skämtade att vi skulle kunna äta lunch där sedan. Det visade sig att mor tagit det på allvar till min stora förskräckelse, men ingen mängd minnen av *Jakogohan* kunde få mig att gå med på min plan. Vi hittade en försäljare av portabel sushi istället, och åt på tåget.

Ryokanbyte

Under dagen bytte vi från det västerlänninganpassade stället vi bokade i förväg till ett nytt ställe på samma gata, eftersom vi bestämt oss för att stanna en natt till. Det nya stället var det i särklass sunkigaste på hela resan, antagligen till viss del därför att det höll på att renoveras. Vi flyttade dit våra väskor på morgonen och skulle inta vårt rum på eftermiddagen, men då var chefen inte tillgänglig. Jag fick tillfälle att ropa "*Dareka imasen ka?!*" ("Är det någon här") för att få tag på byggnadsarbetarna som dolde sig bakom ett ogenomskinligt plastskynke. När en av dem kom ut och försökte ge mig instruktioner förstod jag inget och sade "*Wakarimasen*" ("Förstår inte"). Arbetaren åkallade därför chefen, och jag hörde honom (arbetaren) beskriva sitt möte med mig för skrattande kamrater.

Det enda positiva med det nya stället, förutom priset, var det ännu större biblioteket. Det fanns en mangasamling redan på hyllan under TV:n i vårt eget rum, och en översvämmad bokhylla med flera fulla lådor intill ute i en korridor. Jag "läste" det som fanns i vårt rum, bland annat en *shoujo*-serie (d.v.s. gjord för tjejer) om ett ungt J-popband som tycktes tillbringa dagarna med att klä sig opraktiskt, fotograferas, och tröstas av sin snygga manager när tonårsosäkerheten satte in. Absolut alla personer var vackra. Snacka om flärdlitteratur. En *shounen*-serie (d.v.s. gjord för killar) i samma hylla var lika extrem åt andra hållet; den handlade om en stentuff kille som verkade erövra sin gymnasieskola och en helt passiv flickvän (den enda vackra personen i serien) med lika delar *yakuza*-mentalitet och våld. Det fanns också en mer komplicerad och realistisk manga (som jag tror hette *Joyuu*, antagligen tänkt för vuxna kvinnor) samt en pytteliten roman (ej manga) med mjukporrigt omslag. Något för alla?

Middagen blev ett utmärkt halvspaniskt ställe som vår guidebok rekommenderat. Paella.

Dag 15 – Tisdag

Frukost på UCC igen, sedan tåg till Hiroshima. Mackor till lunch i stationen. Vi bodde på Hotel Granvia där JR-passet gav en del rabatt, men det var ändå dyrast och lyxigast på resan. Hotellet var integrerat med stationen och rummet gav god utsikt över staden. Vi gav oss genast ut för att köpa en ny resväska, en nödvändighet för att få hem alla inköp. Vi utförde också en bakelsefika med anledning av mors födelsedag och strövade runt i shoppingdistriktet i allmänhet. Kvällsmat på ett *okonomiyaki*-ställe (ett slags pannkakor) i hotellets undre regioner. Hett väder. Vi försökte sitta och se rika ut i hotellets imponerande lobby, men det gick sådär.

Dag 16 - Onsdag

Frukost enligt plojen "billig mat, men bara tillsammans med väldigt dyr dricka" i stationen. Vi jagade sedan Internetcaféer, vilket misslyckades trots turistinformation och trots att vi sett ett ställe dagen innan. Turistinformationens tips var den översta våningen i en gigantisk "bokhandel" nära stationen. Den våningen var stängd, men det fanns massor av manga-/animeprylar på de andra fem våningarna. En uppställd konsoll demonstrerade ett Playstation-2-spel i vilket massor av kända mecha från diverse serier (bland annat *Macross*, *Evangelion* och *RahXephon*; www.suparobo.jp), med piloter, bankade på varandra. Mycket japanskt.

Dagens huvudsyfte var en noggrann vandring bland atombombsmonumenten i centrala Hiroshima. Våldiga mängder papperstranor, och förvånansvärt många olika monument, några uppställda av specifika företag till minnet av fabrikers offer. Ett sponsrades av Korea, i syfte att påpeka att några av offren för bomben var koreanska krigsfångar (slavarbetare).

Vi slog på stora fredsklockan och strövade bland minnesmärkena tills det blev dags att gå in på muséet. Det var väldigt omfattande och rörande, och tog åtskilliga timmar att ta sig igenom. Då och då skyndade en skolklass igenom runt om oss. Jag fick tidvis mer uppmärksamhet än utställningen. Det fanns ett erbjudande om hörlurar med engelsk beskrivning av allt, men det skulle ha varit helt onödigt med tanke på den enorma mängden skriftlig dokumentation.

I det inbyggda shoppingområdet fanns massvis med böcker och filmer, inklusive hela *Hadashi no Gen*-mangan ("Barfota Gen", en självbiografisk serie om bombningen) och klassikern *Kuroi Ame* ("Svart regn"; finns rentav översatt till svenska). I videobås nära shoppingdisken visades *Hadashi no Gen* (filmatiseringen alltså), *Grave of the Fireflies* (som inte har med kärnvapen att göra!) och en för mig okänd spelfilm för klasar av gymnasiekillar i uniform.

Vi tog en sen lunch i form av pizzameny (mycket liten pizza, massa annat till: japansk stil) på ett ställe strax utanför minnesparken, och begav oss därefter in mot shoppingdistriktet igen, beväpnade med turistinformation om affärer som intresserade oss. Jag hittade spontant ett Toranoana, en kedja som säljer både nytt och begagnat, men det var jobbigare att nå den Animate-affär som turistinformationen pekat ut. Hittandet krävde en herre som tillkallades av informationsdisken i ett närliggande varuhus, där jag frågade. Denna herre ledde oss ut från varuhuset, där han inte ens var informationsansvarig, och en lång bit till, så att vi såg Animates flaggor. Artighet! Hiroshimas Animate var uppdelat mellan två byggnader (en affär med manga, en med resten av sortimentet ungefär) och det fanns ett Melon Books för kundernas eventuella behov alldeles intill, precis som i Kyoto.

Efter shoppingen gick mor hem till hotellet, men jag tog en lång omväg via Hiroshimas kommunala mangabibliotek. Det låg på en stor och vacker skogsbeklädd kulle, men när jag stretat mig ända fram var klockan någon minut över 18.00. Jag såg folk lämna biblioteket och misstänkte starkt att det just stängt, men lät mig inte hindras. Jag gick in och hann spana lite, innan en bibliotekarie som städade upptäckte mig. Hon bekräftade att det var stängt, och jag bad om ursäkt och tog mig nerför kullen igen, beväpnad med den andligt berikande kunskapen att gratis mangabibliotek existerar.

Lösa småbröd och mjölk på rummet.

Dag 17 – Torsdag

Länsning av Granvias badrumskorg, frukost på stationen, *shinkansen*! På väg mot Shin-Osaka rapporterade textremsan längst fram i vagnen att tåget rörde sig i 285 km/h. Vi bytte i Shin-Osaka till ett tåg mot Tokyo, men klev av redan i Shinagawa för att komma till Shinjuku snabbare och billigare med Yamanote-linjen, ett tecken på att vi lärt oss något om transport.

Mycket folk i Shinjuku. Mellan stationen och vårt hotell gick vi mest under jord, d.v.s. under stål och betong. Skräckförfattaren Lovecraft beskrev ibland enorma, mörka stenstäder som något fruktansvärt, vilket jag tänkte på i de stora, självupprepande tunnelsystemen under Shinjukus gator, kompletta med långa sträckor rullband för att forsla folk till och från stationen och stadsdelens karakteristiska samling skyskrapor. Manhattan är imponerande, men Shinjuku klår det i omänsklighet.

Vi skulle bo på hotellet Washington (som visade sig sakna både bibel och buddhabok. Det fanns istället en gratis liten manga som urartade i tupérekla). Vi checkade in och fick därmed fyra biljetter till gratis frukost på hotellet, vilket vi inte betalat för. Det var ett misstag, så när vi kom upp på rummet ringde telefonen. Jag svarade med *moshi moshi* (motsvarande "Hallå?"), vilket tyvärr fick tjejen som ringde att anta att jag kunde japanska. Hon upprepade sedan sin förklaring av missödet på engelska, men vi fick behålla frukostbiljetterna. Wohoo!

Vi åt trekantsmackor ur hotellets snabbköp och hyrde ett stycke Internet i hotellets businesshörna. Sedan bar det iväg till stadsdelen Ikebukuro, där jag hade tips om shoppingställen. Viktigast av dessa var den officiella Ghibli-affären Donguri Kyowakoku (jag tolkar namnet som "Ekollonrepubliken") som jag hittade i varuhuset Sunshine City. Tyvärr låg det vägg i vägg med en Disney-affär. Vilken ondska!

Donguri Kyowakoku innehöll pins, mjuka dockor, byggsatser, mattor, handdukar, laputanska halsband, lampor, diorama(-or?), själva filmerna, en hel del Kogepan-artiklar (Kogepan är en animeserie om ett stycke bränt bröd) och en massa till. Särskilt söta var två figurserier i olika skalor, föreställande alla så kallade "Nausicaä-kloner", d.v.s. de unga kvinnorna i Miyazakis filmer, inklusive de mer obskyra tjejerna (som flygplansdesignerskan från Porco Rosso och "ängeln" från On Your Mark), samtliga i chibiformat. En mysig affär, men lite kommersialistisk (jag brände ¥6.000, host host). Man vill ju gärna tro att Ghibli står över sådant. Inte desto mindre, prylar är kul.

Efter Ghibli letade jag upp det lokala Animate: 8 fucking våningar. De hade en egen Ghibli-hörna, där mor köpte anteckningsboken som finns fotograferad i albumet. Det fanns massor av andra animeaffärer i området, men vi gav oss hemåt (mors tålmod är inte obegränsat, konstigt). Vi hittade lite kalligrafi för ¥1.000 hos en försäljare på gatan, på vägen tillbaka till Ikebukuros station i det tilltagande mörkret. Vi åkte hem med Yamanote och åt lyxig middag på tjugofemte våningen, med utsikt över Shinjokus ljus.

Dag 18 – Fredag (också känd som Ghiblidagen)

Gratis bufféfrukost, sedan iväg till stationen. Jag blev nervös när det visade sig att det fanns flera (ungefär fyra) olika linjer från Shinjuku i riktning mot Mitaka, dit vi skulle. En av dem, "Limited Express", skulle inte stanna i Mitaka, så vi fick leta oss tillbaka genom stationens tunnelsystem till en långsammare express ("Rapid"). Stationen var under en del ombyggnad, vilket kanske var skälet till att det fanns genvägar mellan de långa vindlande vita gångarna där en människa i bredd knappt fick plats, men där japaner slank igenom med professionell min, som blodkroppar i ett omlopps kapillärer, en fröjd att skåda.

I Mitaka bytte vi till Ghiblis buss, som hade för lågt i tak för att jag skulle kunna stå upp någonstans i den. Avstigning vid tredje stoppet: *Mitaka no Mori Jiburi Bijutsukan*, eller Mitakaskogens Ghiblimuseum. Våra biljetter, som kostat Lawsonpersonalen så mycken möda, accepterades utan problem. Vi fick till och med en av de internationella broschyrerna (dessa är mycket kortfattade, men det finns en utsedd engelskatalare bland personalen och en bok om muséet att köpa eller bläddra i, om man vill ha mer information).

Vår första handling: Upp till roboten! Vi föregicks endast av ett annat utländskt turistpar som säkert fått samma tips om att undvika "trängseln" (det blir aldrig riktigt trångt, tack vare den begränsade biljettmängden). Därefter Laputas kontrollsten och sedan affärerna. Det finns en allmän affär och en bokhandel (som bland annat innehåller ryska sagor och annat som inspirerat till filmerna). Båda öppnar en kvart efter själva muséet, så vi väntade, och fick bevittna hur personalen bugade sig i halvcirkel runt chefen efter morgonens tal.

I affären fanns bland annat en slutsåld modell av Miyazaki (i form av en fet gris) stående sida vid sida med John Lassiter (i form av en människa). Lassiter leder Disney-uppköpta Pixar Animation Studios, och sägs vara god vän med Miyazaki. Affären hade också massor av modellbyggsatser, en laputansk robot i rent silver (för den ohyggligt rike), kakor och diverse annat. I samma område fanns vackra modeller av Nausicaä m.fl. i ganska stor skala, inte till salu.

Pixar-anknytningen visade sig växa. Muséet har ett område för tillfälliga utställningar. I en reseskildring om stället som jag läste innan resan var området upptaget av en utställning om en specifik film, nämligen min favorit *Laputa*, komplett med ny animering som visar hur Pazu testflyger planet

man ser honom snickra på i filmen, mer information om den högtintressanta världen och så vidare, men när vi kom så långt bekräftades det: Den tillfälliga utställningen sommaren 2004 tillhörde Pixar. *Laputa*-materialet syntes inte till. The horror!

I Pixars utställning, som var trevlig, fanns bland annat en tavla föreställande Totoro vid busshållplatsen, men istället för Satsuki och Mei stod där de två färgglada huvudmonstren från Pixars *Monsters Inc.* Runt tavlan hade diverse amerikanska animatörer skrivit tacksamma hälsningar till Miyazaki; men en av dem hade stavat fel och skrivit "Miyazake"! Grrr! Besudla helig mark på detta vis! Tillochmed muséets biograf visade bara Pixars kortfilmer (*Luxo Jr.*, *Red's Dream* och *Boundin'*, med japanskt tal naturligtvis).

Förutom Pixar var muséet lika underbart som jag trodde. Det finns en utställning om animationshistoria med en fantastisk tredimensionell stroboskopisk karusell (kallad *Totoro Pyon-Pyon*) som måste upplevas, massor av originalgrejer från de olika projekten, häftig arkitektur, tillgång till Miyazakis *Daydream Notes* och *Porco Rosso*-mangan i kön till restaurangen ("Straw Hat Café", där vi åt originella hamburgare med mycket fibrer), *riktiga* halmstrån som sugrör, takmålningar och oräkneliga andra detaljer. Vid kaféet ställde jag upp på att bli fotograferad av en annan besökare, sannolikt av längdskäl.

Det låg alltså en Disney-affär bredvid Donguri Kyowakoku i Sunshine City, Disney dubbar och ger ut Ghiblis filmer på DVD i sin vanliga smetigt fördummande stil, Disney äger Pixar som nästlat sig in i själva Ghiblimuséet, och utanför muséet *ligger ett McDonald's*, lyckligtvis utom synhåll från muséet. Det är bittert.

Förr i tiden fanns det en annan sak att göra i Mitaka, nämligen att söka efter animestudion Gainaxs lokaler. Till detta behövdes en polis Konstapel i en *kouban* (polisur, vanligtvis med plats för två konstaplar) som, likt alla andra tillfrågade, undrade om jag var säker på att jag inte menade studio Ghibli? Jag fick tag på en japansk adress och lyckades hitta rätt byggnadsblock utan portabel karta (ett storverk med mitt lokalsinne), men efter lite cirklande runt det hade vi fortfarande inte sett något Gainax. Stället skulle vara både shop och faktisk animationsstudio. Jag frågade några främlingar och lyckades få ett definitivt svar genom att fälla en brevbärare genom bakhåll. Gainax hade flyttat; trots att jag själv sett det registrerat i polisens analoga gamla pärm. Inte ens japaner är ofelbara.

När det inte finns något mer att göra i Mitaka åker man till Nakano. Det ligger på vägen tillbaka mot centrala Tokyo. Jag hade hört talas om ett gigantiskt Mandarake i Nakano, men dess placering var inte lika uppenbar som det antytts i artikeln jag läst. Jag frågade genast en polis, vis av erfarenheten från Mitaka, men jag möttes då på resans minst artiga sätt. Den ena konstapeln satt i ett främre litet rum och diskuterade något med en medlem av den japanska allmänheten. Den andra konstapeln såg ledig ut i ett inre litet rum, så jag klev in och hoppades på att bli upptäckt av nummer två. Den första konstapeln sade då "Nandeshou", vilket betyder ungefär "Ja vad är det?" Alltså *nästan* oartigt. Men jag fick all hjälp jag ville ha.

Mandarake i Nakano ligger inuti det stora varuhuset Broadway. Det finns dock inte en Mandarake-affär därinne, och inte heller två eller fem eller tio. Enligt Broadways affärsguide har Mandarake *21 olika lokaler* bara i det enda gigantiska huset! Jag vandrade där länge och såg säkert inte allihop, även om åtminstone ett egentligen är ett kontor, designat på det mest fantastiska sätt så att det såg ut som sidan av ett retro-SF-igt rymdskepp komplett med gigantiska nitar och en dörr som drogs åt sidan av något slags hydraulik. Förutom Mandarake fanns det massor av affärer i samma och tangerande branscher, såsom Robot Robot och Anime World Star. Dessutom kryllade det av nördiga specialistaffärer som sålde medeltida vapen, militära uniformer och det mesta annat som folk kan snöa in på. Ett himmelrike för *otaku* (fanatiker) alltså. Bara mängden animefigurer i glasmontrar längs varuhusets korridorer var överväldigande.

Det fanns en jättestor hylla med artbooks som jag hittade tack vare en utsedd skicklig engelskatalare bland Mandarakes personal. När jag sedan gick från specialistlokal till specialistlokal hörde jag en svensk poplåt i affärens högtalarsystem. Jag gissar att det var Lena Philipssons *Stjärnorna* från 1995, enbart baserat på det lilla jag minns av refrängen som jag nu slagit upp på nätet. Kanske var det en hallucination framkallad av fler mecha än jag hade hoppats se i mitt liv.

Den sötaste specialist-Mandarake-affären jag hann besöka innan mor fikar och vilat färdigt i en annan del av staden var ett litet ultraretro ställe som nåddes genom en kort grottgång av fusksten. Därinne täcktes väggarna av montrar med riktigt gamla prylar, jag skulle gissa på 60-tal och äldre, inklusive ömt vårdade mecha av enklast möjliga snitt. En lugn och smörig amerikansk ballad från eran spelades i det lokala högtalarsystemet, och man kände fandomens rötter.

Jag testade en lichi-dryck med muffins innan vi gav oss av från Nakano. På vägen mot stationen såg vi en typ av restaurang som vi länge spanat efter, en som serverade sushi på rullband, men den var stängd. Vi lyckades aldrig äta på ett sådant ställe. Kvällsmat blev istället färdiga grejer på hotellet.

Dag 19 – Lördag

Gratis lunchbuffé på en annan av Washingtons restauranger. Jag testade *nattou* (jästa sojaböner), som såg ut som en samling små *Alien*-ägg i en papperskopp, med slem och allt. Det är kontraintuitiv specialmat för vuxna som anser det delikat (en svensk motsvarighet: ädelost), men avskys i allmänhet av barn m.fl. Ingen favorit hos mig.

Vi började dagen med att checka ut från Washington och åka till det första hotellet, Gimmond, där vi skulle bo den sista natten också. Vi gjorde sedan ett gemensamt besök på Tokyos nationalmuseum. För att komma dit behövde vi vandra genom Ueno-parken som är ganska känd. Ett spontant utbrott av hjälpsamhet från en främmande herre resulterade i att vakterna accepterade mig som universitetsstudent, utan legitimation. Jag var bara inne i huvudbyggnaden Honkan, innehållande japanska föremål. Många imponerande hårnålar, katanaklingor, buddhistiska skrifter, keramik, dockor, skulpturer m.m. Ganska bra engelsk information.

Jag och mor delade på oss i Honkan, och jag begav mig tillbaka till Ikebukuro på egen hand. Jag tillbringade sedan åtskilliga timmar på alla animeställen jag hittade, och det var många. Toranoana, K Books, Animate och flera små affärer genomsöktes. Jag hittade bland annat en affär som tycktes sälja uteslutande “boys' love”/*shounen ai/yaoi/june*. Samtliga kunder och personal som fanns där när jag tittade in var tjejer, vilket stödjer teorin att genren inte är till för homosexuella män, trots att den (antagligen?) handlar om dem. En kul artefakt som skådades under vandringen var en metallarm i naturlig skala, tydligen en officiell *Full Metal Alchemist*-produkt i reklamsyfte. Jag såg också en alldeles underbar *Maria-sama ga Miteru*-plansch, föreställande de centrala personerna i skoluniform sedda snett uppifrån och bakifrån på avstånd, med texten “www.gokigenyou.com” framträdande placerad (*Gokigenyou* är ett mycket artigt gammalt sätt att säga “goddag”, som används emblemiskt för serien). Jag glömde dessvärre att återvända och köpa planschen i slutet av vandringen.

Jag förslavade en serie expediter på Animate genom att fråga en av dem om han kunde engelska. Det kunde han inte, och affärens *eigo de jouzu na hito* (“person som kan bra engelska”) var inte där den dagen. Jag ombads därför att skriva ner min egentliga fråga på engelska, på papper. Jag vet inte vad som skulle ha hänt med papperet om jag hade gjort det. Jag valde att pröva dålig talad japanska (jag sade till exempel *arimasu* när det borde ha varit *imasu!* Oförsvarbart) hellre än att skriva. Jag lyckades göra mig förstådd, men det krävdes flera samtal med andra expediter och navigation mellan tre olika våningar, i sällskap med originalkillen, innan det utrönades att det inte fanns någon “visual book” bland den stora mängden tryckt material till den nya filmen *Ghost in the Shell 2*. Jag sade “*Zannen desu, arigatou gozaimasu*” (“Det var synd, tack så mycket”) med en djup bugning som

producerade tydlig lättnad och flera bugningar hos de två killarna som klarat sig till sista leveln i *gaikoku no okyakusan*-spelet ("utländsk kund").

Jag brydde mig inte om lunch i mina vandringar, som varade till sen eftermiddag. Jag behövde återvända till stationen två gånger för att kolla in anvisningarna på dess reklamaffischer, och varje gång jag gick längs huvudgatan i östra Ikebukuro blev jag mer medveten om att resan snart skulle vara slut. Det var melankoliskt att vandra ett par huvuden över den ständiga folkströmmen på de rena och säkra trottoarerna, mellan butiker fulla av roliga grejer och oföränderligt hjälpsamma människor.

När det blev dags att avsluta vandringen åkte jag till Akihabara och därifrån promenerade jag till Gimmond, rustad med ett paket pocky av apelsinsort. En amerikan hittade mig under kartläsning vid Akihabaras station och undrade var kunde man finna elektronikprylar i området. Vad svarar man på det? "Everywhere", i mitt fall.

Jag och mor sammanstrålade vid vårt nya gamla hotell och gav oss snart ut på en kvällsvandring. Den gick ut på att hitta Tokyo Green Hotel, vars restaurang serverade små-bitar-av-massor-av-saker (*kaiseki*). Hittandet gick långsamt och när vi väl kom fram valde vi båda två att äta annat på menyn, så det blev aldrig något *kaiseki*. Tilltuggsmenyn innefattade pocky. Servitrisen var rätt så bra på engelska (även om hon charmigt nog försökte hitta ord med hjälp av *eto* och *ano*, som antyder tvekan på samma sätt som engelska *um*, *uh*) men svarade ändå mycket undvikande på frågan om det var okej med engelska. Sverige och Japan har onödig blygsamhet gemensamt.

Vi fotade några sista vackra nattvyer och drog oss hemåt.

Dag 20 – Söndag

En kort dag, Japanmässigt. Vi tog genast vårt pick och pack och gick till Tokyo Station, där vi ville kliva på ett exemplar av Narita Express. Vi åt frukost på stationen; jag valde vad som såg ut som en stor skål fisk med mera för ¥910, men i priset visade sig ingå en lika stor skål till med nudlar, vilket blev alldeles för mycket mat. Något att se upp för om jag återkommer en dag...

Vi gjorde oss av med all användbar växel på Narita (experimentell exotisk godisshopping) och bordade sedan BA-planet mot London. Denna gång fick vi varken säten med extra benutrymme eller ens säten nära fönstren, så man såg ytterst lite av Japan att ta ett sista farväl av.

Slut
© 2004 Viktor Eikman